

MILLIY IQTISODIYOTDA ENERGETIKA INFRATUZILMASINI MODERNIZASIYALASH

Sadullayev Muxammad Davronbekovich

TMCI instituti, "Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi

E pochta: msadullayev351@gmail.com

Tel: +998941125221

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14853131>

Annotatsiya. O'zbekiston iqtisodiyotida energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish bu - barqaror rivojlanishning asosiy omili hisoblanadi. Energetika infratuzilmasi zamonaviy iqtisodiyotning faoliyat yuritishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Sanoat korxonalarining barqaror ishlashi, aholi turmush sifati va umuman davlatning barqaror rivojlanishi uning ishonchliligi va samaradorligiga bog'liq. Iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslarning tugab borishi kabi global tahdidlar sharoitida energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish nafaqat maqsadga muvofiq, balki milliy iqtisodiyotning energetik xavfsizligi va raqobatbardoshligini ta'minlashning zaruriy shartiga aylanmoqda.

Kalit so'zlari: energetika, modernizatsiya, drayver, yashil energetika, sanoatda energiya, innovatsiya, intellektual tarmoqlar.

Аннотация. Модернизация энергетической инфраструктуры экономики Узбекистана является ключевым фактором устойчивого развития. Энергетическая инфраструктура играет решающую роль в функционировании современной экономики. Устойчивая работа промышленных предприятий, качество жизни населения и устойчивое развитие государства в целом зависят от его надежности и эффективности. В условиях глобальных угроз, таких как изменение климата и истощение природных ресурсов, модернизация энергетической инфраструктуры становится не только целесообразной, но и необходимым условием обеспечения энергетической безопасности и конкурентоспособности национальной экономики.

Ключевые слова: energetika, modernizatsiya, drayver, zelenaya energetika, energetika v promyshlennosti, innovatsii, intellektualnyye seti.

Abstract. Modernization of the energy infrastructure of the economy of Uzbekistan is the main factor of sustainable development. Energy infrastructure plays a crucial role in the functioning of the modern economy. The stable operation of industrial enterprises, the quality of life of the population, and the sustainable development of the state as a whole depend on its reliability and efficiency. In the context of global threats such as climate change and the depletion of natural resources, the modernization of energy infrastructure is becoming not only expedient, but also a necessary condition for ensuring the energy security and competitiveness of the national economy.

Keywords: energy, modernization, driver, green energy, energy in industry, innovation, intellectual networks.

Energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish energiya ishlab chiqarish, uzatish va taqsimlash tizimlarini yangilash va takomillashtirishga qaratilgan keng ko'lamli tadbirlarni o'z ichiga oladi. Bunga yangi elektr stansiyalarini qurish, mavjudlarini modernizatsiya qilish, elektr

uzatish liniyalarini yangilash, energiya iste'molini boshqarishning intellektual tizimlarini joriy etish va boshqa ko'plab ishlar kiradi.

So'nggi yillarda mamlakatimizni rivojlantirishning "drayveri" bo'lgan energetika sohasiga strategik yo'nalish sifatida katta e'tibor qaratilmoqda. Iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada elektr energiyasi samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda.

Joriy yilning 31 yanvar kuni Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi O'zbekiston Ekologik partiyasi fraksiyasi tashabbusi bilan energiya sohasini rivojlantirish va muqobil energiya resurslarini joriy etish masalalariga bag'ishlangan seminar o'tkazildi. Seminar mobaynida ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi mutasaddilari "yashil" energetikani rivojlantirish borasida so'z yuritib, hozirgi vaqtda bu yo'nalishda deputatlar, olimlar, mutaxassislar va ekspertlar bilan bir qator loyihalar ustida ish olib borilayotganini ma'lum qildi. Jumladan, 2024-yilda 752 MVtlik shamol elektr, 2 763 MVtlik quyosh elektr stansiyalari va 1 782 MVtlik energiya saqlash tizimlarining qurilayotgani, buning natijasida 4,8 mln tonna zararli gazlar atmosferaga chiqishining oldi olinayotgani e'tirof etildi.

Sanoatda energiya samaradorlik orqali qo'shimcha 27 foiz yalpi ichki mahsulot yaratish imkoniyati bor. Hozir kimyo va metallurgiya bo'yicha ayrim mahalliy korxonalarda energiya sarfi dunyodagi o'rtacha ko'rsatkichga nisbatan 2 karra, sement ishlab chiqarishda esa 1,2 barobar yuqori.

Shu bois, har bir tarmoq kesimida energiyani 10-15 foiz iqtisod qilish, 2030-yilda elektr energiyasi yo'qotishlarini hozirgi 14 foizdan 8-9 foizgacha tushirish vazifa qilib olinmoqda.

Xorijiy investorlar bilan yana 26 milliard dollarlik 24 gigavattli loyihalar bo'yicha ishlar boshlangan. Ularga ko'p miqdorda uskuna va qurilish materiallari ishlatiladi. Bu yurtimiz korxonalari uchun katta imkoniyat ekani, loyihalarda mahalliyLashtirish va kooperatsiyani rivojlantirish zarurligi ta'kidlandi.

Iste'molchilarga barqaror va uzluksiz elektr yetkazib berish, sohada kadrlar tayyorlashni rivojlantirish bo'yicha vazifalar belgilandi.

Energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilishning milliy iqtisodiyot uchun ahamiyatini baholash qiyin. U quyidagilarga ko'maklashadi:

Energiya ta'minotining ishonchliligi va xavfsizligini oshirish: uskunalarni yangilash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish avariya va uzilishlar xavfini kamaytirish, iste'molchilarni barqaror energiya bilan ta'minlash imkonini beradi.

Energiya yo'qotishlarini kamaytirish: tarmoqlar va uskunalarni modernizatsiya qilish energiyani uzatish va taqsimlashdagi yo'qotishlarni kamaytiradi, bu esa resurslarni tejash va xarajatlarni pasaytirishga olib keladi.

Energiya samaradorligini oshirish: energiya tejoychi texnologiyalar va aqlli boshqaruv tizimlarini joriy etish iqtisodiyotning turli sohalarida energiya sarfini kamaytirish imkonini beradi.

Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish: energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish quyosh, shamol va gidroenergetika kabi qayta tiklanuvchi energiya manbalarini yagona energiya tizimiga qo'shish uchun sharoit yaratadi.

Yangi ish o'rinlarini yaratish: energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish loyihalarini amalga oshirish malakali mutaxassislarni jalb etishni talab qiladi, bu esa yangi ish o'rinlari yaratilishiga yordam beradi.

Ekologik vaziyatni yaxshilash: energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish atmosferaga zararli moddalar chiqarilishini kamaytiradi, bu esa ekologik vaziyat va aholi salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish milliy iqtisodiyotning aniq ehtiyojlari va ustuvor yo'nalishlariga qarab turli yo'nalishlarda amalga oshirilishi mumkin. Biroq, odatda, quyidagi asosiy yo'nalishlar ajratib ko'rsatiladi:

Elektr energetikasini rivojlantirish: yangi elektr stansiyalarini qurish, mavjudlarini modernizatsiya qilish, elektr energiyasini ishlab chiqarishning zamonaviy texnologiyalarini joriy etish, intellektual tarmoqlarni rivojlantirish.

Issiqlik energetikasini rivojlantirish: issiqlik tarmoqlarini modernizatsiya qilish, issiqlik ta'minoti tizimlarida energiya tejankor texnologiyalarni joriy etish, issiqlik ta'minoti uchun qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish.

Gaz infratuzilmasini rivojlantirish: yangi gaz quvurlarini qurish, mavjudlarini modernizatsiya qilish, gazni saqlash va taqsimlash tizimlarini rivojlantirish.

Ko'mir sanoatini rivojlantirish: ko'mir korxonalarini modernizatsiya qilish, zararli chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan toza ko'mir texnologiyalarini joriy etish.

Energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning muhim omilidir. U energiya ta'minotining ishonchligi va xavfsizligini oshirish, energiya yo'qotishlarini kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va ekologik vaziyatni yaxshilashga xizmat qiladi. Energetika infratuzilmasini muvaffaqiyatli modernizatsiya qilish kompleks yondashuv, davlat ko'magi, investitsiyalar, innovatsiyalar va malakali kadrlarni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Prezident elektr energetikasini 2025-2035-yillarda rivojlantirish chora-tadbirlari bo'yicha yig'ilish bayonnomasi. <https://repost.uz/uz/energetika-sohasida-yigilish>.
2. O'zbekiston Respublikasi hukumat portali, <https://gov.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 2022 yil 6 iyuldagagi PF-165-son "2022 — 2026-yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.
4. Vahabov A.V., Razikov X. Modernizatsiya ekonomiki.
5. Vahabov A., Xajibakiyev SH., Muminov N. Xorijiy investitsiyalar./ O'quv qo'llanma. — T.: "Moliya" nashriyoti, 2010.